

Doca

*Stichting Dokumentatiecentrum Arnhem
Bentinckstraat 31
6811 EE Arnhem
Tel. 026-3516533
E-mail: doca@antenna.nl
Website: www.doca.nl
Triodos Bank: NL88 TRIO 078 6870 990*

**Stemmen op 19 maart.
Waarop?
Waarom?**

Doorlichting partijprogramma's gemeenteraadsverkiezingen Arnhem 19 maart 2014

**op de onderdelen:
maatschappelijk verantwoord ondernemen, vredesvraagstukken,
ontwikkelingssamenwerking (waaronder Fair Trade en stedenbanden),
mensenrechten (waaronder asielzoekersproblematiek) en duurzaamheid
(waaronder lokaal energie- en klimaatbeleid)**

Inleiding

'Ik hoop dat u 19 maart uw stem gaat uitbrengen. Want de stad wordt bestuurd door de stad. En de stad, dat bent u.'

Aan het woord is burgemeester Herman Kaiser in zijn inleiding van de verkiezingskrant die de gemeente Arnhem in maart 2014 in een oplage van 76.550 exemplaren huis aan huis heeft laten bezorgen. En dat alles om de stemgerechtigde burgers van deze stad ertoe aan te zetten zich op 19 maart naar de stembus te begeven en daar zijn of haar keuze voor de Arnhemse toekomst te maken.

Het maken van die keuze is echter niet zo eenvoudig. Maar liefst 18 partijen hebben zich voor deze verkiezingen ingeschreven, waaronder 6 plaatselijke. Al die 18 partijen presenteren zich in de verkiezingskrant met uittreksels uit hun partijprogramma. 'Werk!', 'goede zorg!' en een 'veilige omgeving!' zijn daarin de meest voorkomende leuzen.

Begrijpelijk, want ons land bevindt zich in een recessie waardoor veel inwoners en bedrijven in financiële nood zijn gekomen. En omdat de kranten bol staan van falende zorgverleners en mensen zich al heel lang 's avonds niet meer veilig op straat voelen, liggen die andere twee slogans ook voor de hand.

Minder voor de hand echter liggen heel andere kwesties die de toekomst van de Arnhemse burgers bepalen, ook al zijn die veel minder tastbaar. Want je veilig op straat voelen is een waardevol iets, maar intussen staat Nederland al jaren in de top-10 van wapenexporterende landen en draagt dit bij aan de onveiligheid in de wereld die voortdurend tot escalaties leidt, dan weer hier, dan weer daar. Arnhem telt een dozijn bedrijven die aan de wereldwijde wapenhandel deelnemen, direct door middel van productie of dienstverlening en indirect via beleggingen in de wapenindustrie.

Ook de armoede waar veel Arnhemse gezinnen mee tobben door gebrek aan werk en stijgende zorgkosten, heeft een andere kant. Want terwijl de mondiale armoede op steeds meer plekken met succes wordt bestreden, groeit de wereldbevolking en leven er nog altijd meer dan een miljard mensen onder de armoedegrens. De relatie tussen beide problemen is veel nauwer dan op het eerste oog lijkt. Want terwijl in de Arnhemse winkels kleding en voedsel nog altijd onder de werkelijke prijs worden aangeboden vanwege onderbetaalde grondstoffen en lage loonkosten in ontwikkelingslanden, komen mensen in diezelfde landen om van de honger omdat wij die producten wel kunnen kopen maar zij zelf niet.

Hetzelfde geldt voor de zorg. De kosten mogen dan weliswaar hier erg hoog zijn, maar afgezet tegen het feit dat ieder jaar miljoenen mensen in de wereld sterven aan ziektes die met een beetje goede wil vanuit het rijke Westen effectief bestreden kunnen worden, zijn patiënten in ons land nog relatief goed af.

Arnhem is niet voor niets Millennium- en Fair Trade gemeente geworden. Die stappen waren belangrijk om als gemeente het goede voorbeeld te kunnen geven en om de stad (en dat zijn wij, zegt de burgemeester immers) te helpen zich bewust te maken van dit soort tegenstellingen. Nu gaat het erom de Millennium- en Fair Trade doelen te blijven invullen. De verkiezingsprogramma's zijn daar uitgelezen instrumenten voor. Vandaar dat het Platform Arnhem Mondiaal, waar Doca deel van uitmaakt, al in oktober 2013 de politieke partijen in de gemeenteraad heeft verzocht om deze grensoverschrijdende doelstellingen in hun programma's op te nemen.

Met de verkiezingskrant in de hand en het partijprogramma op het computerscherm, valt na te gaan wat de Arnhemse politiek met dat Platformadvies heeft gedaan.

Ed Bruinvis
maart 2014

Samenvatting en conclusies

Het is alweer veertig jaar geleden (1972) dat de Club van Rome zijn alarmerende rapport *De grenzen aan de groei* presenteerde. Belangrijkste conclusie uit dat rapport: wanneer we doorgaan met het verspillen van energie- en grondstoffenvoorraden, zal het leven op aarde op korte termijn onmogelijk worden.

Sindsdien zijn er tal van congressen in VN-verband geweest met het doel die verspilling terug te dringen met de Rio-akkoorden en de Kyoto-protocollen als de bekendste voorbeelden.

De conclusie van al die congressen luidde: duurzame ontwikkeling maakt alleen een kans wanneer in alle landen ter wereld de bestuurslagen die het dichtst bij de bevolking staan (in ons land dus de gemeentes), de bevolking ervan weten te overtuigen dat er zuinig met energie en grondstoffen moet worden omgegaan, dat er zo min mogelijk stoffen moeten worden uitgestoten die de dampkring aantasten en dat tegelijkertijd de armoede in de wereld moet worden opgeheven om ook de miljoenen mensen in ontwikkelingslanden een kans te geven op een menswaardig bestaan en ook daar duurzaamheid een kans krijgt.

Kernvraag bij het doorlichten van de partijprogramma's voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 daarom: welke partijen nemen deze noodzakelijke aandacht voor milieu, klimaat en armoedebestrijding daadwerkelijk op in hun partijprogramma? En vanuit de wetenschap dat Arnhem zowel Millenniumgemeente, Fair Trade gemeente als Peace Messenger is: welke boodschap op deze terreinen geven de 18 partijen die zich voor deze verkiezing hebben ingeschreven, mee aan hun kiezers?

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Een samenleving die op een te grote voet leeft als de onze, heeft dat voor een belangrijk deel te danken aan ongelimiteerde productie. Zolang bedrijven de wetten niet overtreden, mogen ze produceren wat en zoveel ze willen, ook wanneer daarmee een bovenmatig beslag gelegd wordt op grondstoffen en energievoorraden. Dankzij een psychologisch uitgedokterd reclamebeleid worden ons producten opgedrongen waar we niet naar zouden talen als we niet zouden weten dat ze bestonden.

De landelijke overheid probeert sinds enige jaren om in elk geval de uitwassen van deze productievrijheid te beperken met een MVO-beleid: maatschappelijk verantwoord ondernemen. En hoewel Arnhem meer een dienstverlenende stad is dan een industriestad, komt het er toch op aan om ons bewust te worden van wat in onze stad, waarom en hoe geproduceerd wordt.

Van de 18 ingeschreven partijen maken zich daar 8 gedachten over in hun partijprogramma. Zij het dat bij de beoordeling daarvan ook de gevolgen van de vrije koopzondagen meegenomen zijn; een gemeentebesluit waar nog menig midden- en kleinbedrijf in onze stad de zure vruchten van zal plukken.

Vredesvraagstukken

Bij het opstellen van de acht Millenniumdoelen door de VN in 1992 is fiks gediscussieerd over de vraag of daarbij vredesvraagstukken als thema opgenomen moesten worden. Wapenindustrie en wapenhandel vormen immers een permanente bron van oorlog waarvan de burgerbevolking en het milieu altijd weer de dupe zijn. Omdat een land echter ook het recht heeft om zich te verdedigen en daar wapens bij nodig heeft, is het thema toentertijd niet in de Millenniumdoelen opgenomen. Een land echter ontwikkelingshulp geven en er tegelijkertijd wapens aan verkopen zet weinig zoden aan de dijk, vandaar dat het thema vredesvraagstukken naar verwachting wel deel zal uitmaken van de post-Millenniumcampagne na 2015.

Daarnaast is Arnhem in de jaren '80 door de Verenigde Naties uitgeroepen tot Peace Messenger en kreeg de stad in die periode tevens de Prijs van Europa van de Raad van Europe voor haar vredesinzet. Het is daarom opmerkelijk te noemen dat vredesvraagstukken in geen enkel partijprogramma aan de orde komt.

Millenniumdoelen

Mondiale armoedebestrijding is de centrale doelstelling van de VN-Millenniumdoelen. De gemeente heeft zich met de toetreding tot de Millenniumgemeenten in Nederland in 2009 ook gecommitteerd aan de zeven overige doelen, maar daarbij de prioriteit gelegd bij invulling van

Millenniumdoel 7 (duurzaam leefmilieu) en Millenniumdoel 8 (eerlijke handel en hulp). Het lijkt vanzelfsprekend dat ook in de raadsperiode 2014-2018 dit Millenniumbeleid zal worden voorgezet, maar gezien de gebrekkige aandacht in de verkiezingsprogramma's voor dit onderwerp, is dat wellicht niet zo. Vandaar ook het in de inleiding genoemde initiatief van het Platform Arnhem Mondiaal, zonder dat dat veel respons opleverde overigens. GroenLinks vormt de positieve uitzondering daarop en noemt de Millenniumdoelen wel expliciet in haar programma.

Fair Trade

Hetzelfde geldt voor eerlijke handel. Arnhem kreeg in 2011 het predicaat Fair Trade Gemeente toegekend, maar helemaal vanzelfsprekend is dat niet. En hoewel dit predicaat sindsdien al een paar keer is verlengd, blijft aandacht geboden. GroenLinks en de Partij voor de Dieren doen dat in hun partijprogramma door Fair Trade expliciet te noemen.

Armoedebestrijding en ontwikkelingssamenwerking

Voorop gesteld moet worden dat alle partijen zich in hun verkiezingsprogramma's bezorgd tonen over de armoede in Arnhem. Alle partijen zijn ook van mening dat de gemeente zich in dient te zetten om werkzoekenden zo goed mogelijk te ondersteunen. Ook spreken verschillende partijen hun schaamte uit over het feit dat in een zo rijk land als Nederland mensen afhankelijk zijn geraakt van voedsel- en kledingbank, zonder deze instellingen overigens tekort te doen. In hoeverre de door de partijen voorgestelde maatregelen ook daadwerkelijk hout snijden is aan de kiezer om te beoordelen. In elk geval zijn de partijen op armoedebestrijding aan te spreken. De mondiale armoede is van een heel andere categorie. Een miljard mensen in de wereld leeft onder de armoedegrens en in tal van ontwikkelingslanden komen honderdduizenden mensen per jaar om van de honger. Toch hebben wij – in het relatief rijke Westen – onze welvaart te danken aan de goedkope grondstoffen en energievoorraden en de lage lonen in het minder ontwikkelde deel van de wereld. Dit feit komt maar bij twee partijen aan de orde: GroenLinks en de Partij voor de Dieren.

Mensenrechten

In meer dan één partijprogramma wordt een lans gebroken voor de kwetsbare positie van homoseksuelen en kinderen in onze samenleving. De Partij Rechten Kind wijdt zelfs haar hele verkiezingsprogramma aan beschermende maatregelen voor het kind. Toch laat artikel 1 van onze Grondwet niets aan duidelijkheid te wensen over op dit punt: discriminatie van mensen op grond van godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook is verboden. Ook de rechten van het kind hebben in de voorbije jaren een duidelijke omschrijving gekregen.

Om die reden is bij het hanteren van dit criterium gekeken naar wat partijen schreven over kwetsbaren in onze samenleving waarvoor veel minder beschermende wetgeving geldt: vluchtelingen en asielzoekers. En dan valt het op dat van de 18 partijen er maar 3 zijn die er aandacht aan besteden in hun verkiezingsprogramma: de SP, GroenLinks en de ChristenUnie. Wel is er een vierde partij die aandacht aan de mensenrechten besteedt, maar dan op een heel andere manier en dat is de Nederlandse Volksunie (NVU). De partij is voor herinvoering van de doodstraf, wil geen asielzoekers in dit land meer toelaten en stelt bovendien dat Anti-Discriminatie Bureaus geen subsidie van overheidswege meer mogen ontvangen.

D66 is een van de weinige partijen die wat uitgebreider ingaat op de moeilijke toegankelijkheid van het winkelgebied voor rolstoelgebruikers. En dat terwijl Het Dorp in 2012 nog zijn 50-jarig jubileum vierde.

Energiebeleid

Het kan niet anders of de intensieve campagne die de gemeente Arnhem de afgelopen jaren heeft gevoerd onder het motto Energy Made in [Arnhem], heeft ook zijn vruchten afgeworpen bij het opstellen van de verkiezingsprogramma's. Maar liefst 13 van de 18 partijen wijden er aandacht aan. Niet alleen aan energiebesparende maatregelen, maar ook aan allerlei vormen van alternatieve energiewinning. Het wekt in dat opzicht dan ook verbazing dat de VVD in haar programma weinig woorden aan energiebeleid wijdt, terwijl de stuwende kracht vanuit B&W

bij deze campagne toch VVD-wethouder Margreet van Gastel was. Maar ook CDA en PvdA besteden nauwelijks aandacht in hun programma aan de noodzaak van energietransitie.

Klimaatbeleid

Hetzelfde geldt ook voor het gemeentelijk klimaatbeleid: de plaatselijke afdelingen van de grootste landelijke partijen wijden er geen letter aan. Het zijn de partijen die zich toch al jaren inzetten voor duurzaamheid als GroenLinks, SP, ChristenUnie en de Partij voor de Dieren (voor de gelegenheid aangevuld met TROTS Arnhem) die in hun programma laten zien oog te hebben voor deze toch alomvattende problematiek.

Verkorte weergave

In onderstaande tabel staan bovenstaande conclusies schematisch weergegeven. De thema's worden alleen met een kruisje aangegeven wanneer ze in positieve zin in de verkiezingsprogramma's aan de orde komen.

MVO = maatschappelijk verantwoord ondernemen

VV = vredesvraagstukken

MD = Millenniumdoelen

FT = Fair Trade

OS = Ontwikkelingssamenwerking (incl. stedenbanden)

MR = Mensenrechten (specifiek anti-racisme en asielzoekersproblematiek)

EB = energiebeleid

KB = klimaatbeleid

Lijst	Partij	MVO	VV	MD	FT	OS	MR	EB	KB
1	PvdA							x	
2	SP	x					x	x	x
3	VVD							x	
4	GroenLinks	x		x	x	x	x	x	x
5	D66							x	x
6	Zuid Centraal							x	
7	CDA	x					x	x	
8	ChristenUnie	x					x	x	x
9	TROTS							x	x
10	Arnhemse Ouderen Partij	x						x	
11	Partij voor de Dieren	x			x			x	x
12	Verenigd Arnhem								
13	Ouderen Politiek Actief	x							
14	Gelderse CD								
15	Libertarische Partij								
16	Partij Rechten Kind								
17	NVU	x						x	
18	Sociaal Lokaal Arnhem						x	x	

Bijlage

PvdA Arnhem

‘Bestrijden van armoede: een kwestie van beschaving.

Schulden en armoede gaan vaak hand in hand. Het oplossen van schuldenproblematiek is een voorwaarde voor mensen om weer een toekomst op te bouwen.’

Het zou een statement kunnen zijn over de situatie in de wereld, maar het gaat over de armere bewoners van Arnhem. Wat voor de samenleving in een stad als Arnhem geldt, zou echter – zeker voor een partij sociaaldemocratische wortels als de Partij van de Arbeid – ook moeten gelden voor ontwikkelingslanden, de leveranciers immers van onze welvaart, ook in Arnhem. In het verkiezingsprogramma van de PvdA wordt echter geen letter gewijd aan de armoede en schulden die voor een miljard mensen in de wereld als een molensteen om hun nek hangt. Net zo min komen de Millenniumdoelen en mensenrechten aan de orde. Dat Arnhem bovendien Fair Trade gemeente is en dat dit beleid ook in een nieuwe raadsperiode op de rails moet worden gehouden, komt in het programma van de PvdA Arnhem evenmin voor.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

‘We leggen de rode loper uit voor ondernemers. Bureaucratische procedures voor bedrijven worden kritisch tegen het licht gehouden en de gemeente behandelt ondernemers als echte klanten.’

In het verleden werd door het gemeentebestuur van Arnhem – juist met het oog op de lokale werkgelegenheid – de rode loper uitgelegd voor bedrijven als Billiton, Akzo en Basf. Ook toen al werd gewaarschuwd voor de kwalijke gevolgen voor gezondheid en milieu.

De Partij van de Arbeid is voortgekomen uit de arbeidersbeweging en zou dus kritisch moeten zijn bij het uitleggen van rode lopers. Toch is er in het PvdA-programma geen letter te vinden over de noodzaak van zinvolle productie, maatschappelijk verantwoord ondernemen, kritisch energiegebruik enzovoort.

Energiebeleid

Het energiebeleid komt bij de PvdA aan de orde in het verkiezingsprogramma, zij het tamelijk marginaal:

‘Scholen en andere publieke gebouwen in de wijken willen we verduurzamen. Energiebesparing in deze gebouwen verdient zichzelf terug. Daarom verstrekken we duurzaamheidsleningen om deze investeringen te betalen.’

En: *‘We kijken welke locaties in de stad zich lenen voor geothermie (aardwarmte). Waar mogelijk passen we geothermie toe in nieuwbouwprojecten.’*

SP Arnhem

Ook de Socialistische Partij Arnhem steekt in haar verkiezingsprogramma fors in op ‘werk’, maar doet dat iets kritischer dan de PvdA:

‘De gemeente stimuleert de vestiging van groene bedrijven in de energie- en milieusector en bedrijven die zich bezighouden met sport, kunst en cultuur.’

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Ook vindt de SP dat bedrijven hun restwarmte moet kunnen leveren aan het stadswarmtenet om op die manier bij te dragen aan verantwoord ondernemen, maar maatschappelijk verantwoord ondernemen zelf wordt door de partij niet uitgewerkt:

‘Grote bedrijven moeten hun restwarmte kunnen verkopen via het regionale warmtenet dat de komende jaren wordt aangelegd. In alle gevallen wil de SP voorkomen dat afnemers teveel moeten betalen voor de levering van energie door een monopolist. ‘

Klimaatbeleid

Aan lokaal klimaat- en energiebeleid besteedt SP Arnhem meer aandacht in haar programma dan de overige partijen doen. Daarbij eist de partij dat de gemeente zelf het goed voorbeeld geeft, maar wordt van projectontwikkelaars en bouwbedrijven evenzeer geëist dat zij zich inzetten om de klimaatdoelstellingen te halen:

‘Arnhem moet haar steentje bijdragen in de strijd tegen de klimaatverandering en daar ambitieus in durven zijn. Gemeentes kunnen binnen dertig tot veertig jaar volledig klimaat-neutraal zijn. Daar moet dan wel meer inspanning voor worden geleverd dan nu. Dit mag geen vrijblijvende actie van de gemeente zijn’

‘De gemeente moet zich inspannen om de stad aan te passen aan de klimaatverandering. De gebouwde omgeving in onze stad houdt veel warmte vast. Aanpassen betekent dus ook het verlagen van energieverbruik en de temperatuur in de stad. Het programma ‘Bloei in Arnhem! Groene gevels en daken’ is een goed begin maar de gemeente moet meer doen. Dat kan door de aanleg van groene daken en door het vervangen van stenen door groen. En door het oprichten van een klimaatfonds waarmee de gemeente projecten die de CO2-uitstoot verlagen of compenseren financieel kan ondersteunen. Zowel particulieren als bedrijven binnen de stad kunnen meedoen aan dit klimaatfonds.’

Energiebeleid

‘Arnhem is koploper in de regio als het gaat om duurzaamheid. De SP stelt dan ook hoge eisen aan nieuwbouw. Dat blijven we doen. Nieuwbouwplannen krijgen pas goedkeuring als aangetoond kan worden dat een gebouw energieneutraal is. Bestaande huurwoningen worden energiezuiniger door ze via aanpassingen binnen tien jaar naar een energielabel A of B te krijgen, bij voorkeur met collectieve opwekking van stroom. Gemeentelijke gebouwen gaan binnen vier jaar naar een A-label en worden energieneutraal.’

‘De gemeente eist bij nieuwbouw dat een nieuw pand zelf het grootste deel van zijn energieverbruik kan opwekken. Daardoor blijven de kosten van energiemaatregelen relatief laag en dragen we bij aan de energiedoelstellingen van de hele stad! Het bouwen van huizen met een dak op het zuiden, die geschikt zijn voor het opwekken van zonnestroom en/of zonnewarmte, zou een goede stap vooruit kunnen zijn.’

Energiebesparing blijft in het programma van de SP niet beperkt tot gemeentelijke inzet en eisen aan bouwbedrijven. Ook woningcorporaties dienen hun verantwoordelijkheid te nemen:

‘Bestaande huurwoningen worden energiezuiniger door ze via aanpassingen binnen tien jaar naar een energielabel A of B te krijgen, bij voorkeur met collectieve opwekking van stroom. Om dat te betalen mag de huur iets stijgen, als de energielasten in gelijke mate dalen. Door deze plannen wordt de levensduur van een woning verlengd, besparen huurders veel geld en leidt zuiniger gebruik van energie en materialen tot een beter milieu.’

En behalve energiebesparing in de bouw, kan ook het verkeer in Arnhem een stuk energiezuiniger gemaakt worden, aldus de SP:

‘Vormen van elektrisch vervoer krijgen alle ruimte in de stad. Er komen meer oplaadpunten voor elektrische auto’s, scooters en fietsen. Er komen meer snellaadpunten op drukke plekken zodat Arnhem ook toegankelijk wordt voor voertuigbezitters die geen laadpunt in de buurt hebben. De SP wil dat de gemeente zelf overstapt op elektrisch rijden.

‘De gemeente geeft het goede voorbeeld. Door zuinige verlichting te realiseren, door voertuigen op groen gas te laten rijden, door de trolleybus te handhaven.’

En: *‘Autodelen wordt gestimuleerd.’*

Voor wat betreft de opwekking van groene energie wijdt de SP ook de nodige aandacht aan het verantwoord opwekken ervan:

'De SP is voorstander van het lokaal opwekken van groene energie. Zonne-energie moet ruim baan krijgen. Windmolens wil de SP alleen toestaan met steun en mogelijkheden tot meedoen, zoals investeren en beheren, van onderaf. Voorwaarde is dat windmolens goed passen in het stedelijke landschap en er aan alle omgevingseisen wordt voldaan. Warmte- en koude opslag en groen gas worden door de gemeente gestimuleerd.'

'Wanneer huishoudens, woningcorporaties en de gemeente meer stroom opwekken dan ze verbruiken, moet er een mogelijkheid zijn om die overtollige stroom te leveren aan huishoudens, instellingen en bedrijven die erom verlegen zitten.'

En bij energiebesparend bouwen en aanpassen dienen bovendien duurzame materialen te worden gebruikt:

'In Arnhem wordt veel gebouwd. Dat moet zo duurzaam mogelijk gebeuren. De bestaande inzet voor duurzaam bouwen wordt verhoogd. De gemeente moet duurzaam inkopen en aanbesteden. Bij bouwplannen eist de gemeente dat het gebouw energieneutraal is en er zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van gerecyclede bouwmaterialen en duurzame bouwmaterialen. De gemeente gaat duurzaam bouwen en verbouwen verder stimuleren door het maken van afspraken met projectontwikkelaars en woningbouwcorporaties.'

Mensenrechten

Tenslotte valt op dat de SP in haar programma, als een van de weinige van de Arnhemse partijen, aandacht besteedt aan de kwetsbare groep van asielzoekers en vluchtelingen in de stad: *'Niemand onvrijwillig op straat. Dat geldt zeker ook voor asielzoekers. Die moeten we als gemeente goed opvangen. Om asielzoekers te kunnen laten integreren gaat de gemeente projecten die gericht zijn op integratie mee financieren. Denk daarbij aan het 'Maatjesproject' voor nieuwkomers en aan de projecten van 'TheatergroepCactus'. Goede initiatieven die steun verdienen. De SP is een voorstander van een humaan en actief opvangbeleid voor vluchtelingen uit oorlogsgebieden. De SP pleit voor een Gelrepass voor alle alleenstaande minderjarige asielzoekers. Sport en cultuur moeten ook voor asielzoekers toegankelijk zijn. Tenslotte vindt de SP dat jonge asielzoekers zwemles moeten kunnen krijgen als dat niet gebeurt via de school of de opvang.'*

Mag de partij dan een van de weinige in het rijtje van 18 zijn die aandacht vragen voor de asielzoekers in de stad, de inzet voor ontwikkelingssamenwerking (stedenbanden bijvoorbeeld) komt ook bij de SP niet aan de orde, net zo min als vredesvraagstukken (vredeseducatie bijvoorbeeld), Fair Trade en de Millenniumdoelen.

VVD Arnhem

'De toekomst is onzeker en de tijd van grote visies is voorbij. Meer dan ooit zullen we het moeten hebben van ons gezond verstand.'

Aldus de VVD Arnhem in haar inleiding tot het verkiezingsprogramma die de titel 'Gezond verstand' draagt.

In onzekere tijden kan juist een sterke noodzaak bestaan aan grote visies en die hoeven in geen dele in tegenspraak te zijn met gezond verstand zoals VVD-wethouder Margreet van Gastel de afgelopen jaren zelf heeft laten zien in de met veel elan door haar uitgedragen duurzaamheids-campagne *Energy made in[Arnhem]*.

Net als in de twee voorgaande partijprogramma's van PvdA en SP, geeft ook de VVD Arnhem prioriteit aan het scheppen van werk:

'De VVD investeert in een sterke economie. Want zonder sterke economie geen werk, zonder werk geen inkomen en zonder inkomen geen stad. We moeten de werkloosheid terugdringen. Arnhem heeft relatief veel laagopgeleide werklozen. Daarom is het van belang dat we

bestaande bedrijven behouden en nieuwe aantrekken. Want in bedrijven wordt uiteindelijk werk en inkomen gecreëerd.'

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Net zomin als de PvdA doet, formuleert de VVD welke eisen er aan dat werk dan moeten worden gesteld. Waar de landelijke overheid de laatste jaren prioriteit is gaan geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen (mede onder druk van maatschappelijke organisaties die jarenlang wezen op de kwalijke gevolgen van de ongebreidelde vrijheid van ondernemen), is op lokaal terrein vaak nog een lange weg gaan.

Wel stelt de partij dat er op het gebied van milieutechnologie kansen liggen in Arnhem:

'Het cluster rond het thema Energy made in Arnhem, met o.a. de Green Tech Alliances, biedt grote kansen. Groen, duurzaam en elektriciteit.'

Energiebeleid

Ondanks die kansen die er zouden liggen, is de VVD kort in haar visie op duurzaamheid:

'Groen en duurzaam horen bij elkaar. De VVD ziet duurzaamheid als kans. Kans voor economische ontwikkeling en kans voor een efficiëntere bedrijfsvoering. Een economische ontwikkeling heeft alleen kans van slagen als er een echte markt voor is. De VVD wil daarom niet van bovenaf opleggen welke vorm van duurzame energie wel of niet door de gemeente wordt toegestaan. Wel is naast economische haalbaarheid ook een breed draagvlak onder de inwoners noodzakelijk. De VVD ziet het als de taak van de politiek om dit draagvlak mee te wegen, maar vooral ook om het te vergroten.'

Over de mogelijkheden binnen het gemeentelijk apparaat zelf:

'Maar juist ook in haar bedrijfsvoering kan de gemeente duurzaamheid stimuleren:

- *Gebruik van restwarmte en zonne-energie in gemeentelijk panden en accommodaties.*
- *Bij de ontwikkeling van wijken en bedrijventerreinen duurzame opties meenemen.*
- *Afvalscheiding.*
- *Het trolley-net behouden en uitbreiden met b.v. waterstofbussen.'*

Ondanks de inzet van haar wethouder op het gebied van energietransitie, is het partijprogramma van de VVD Arnhem karig voor wat betreft alternatieve energievormen. Klimaatbeleid komt niet aan de orde. Ontwikkelingssamenwerking en vredesvraagstukken worden niet genoemd, racismebestrijding of asielzoekersproblematiek evenmin.

Wel komt de stedenband met de Chinese miljoenenstad Wuhan zijdelings aan de orde: *'De stedenband met Wuhan verder te ontwikkelen en het behoud van de Internationale School.'*

Dat in China de mensenrechten ernstig worden geschonden, dat de arbeidsomstandigheden er uitgesproken beroerd zijn en dat het land er een bedenkelijke grondstoffenpolitiek in Afrikaanse ontwikkelingslanden op na houdt, wordt niet vermeld. Ook komen Fair Trade en de Millenniumdoelen niet aan de orde, net zomin als bijvoorbeeld racismebestrijding wat toch opvallend genoemd mag worden voor een liberale partij.

GroenLinks

Net als de overige Arnhemse partijen spreekt ook GroenLinks in haar verkiezingsprogramma haar zorgen uit over de toenemende taken die de landelijke overheid op gemeentelijke schouders legt zonder daarbij voor de nodige financiële ondersteuning te zorgen. Maar de partij wijst – als een van de weinige van de 18 partijen – tegelijkertijd op zorgen van heel andere aard:

'Naast deze sociale crisis zijn er de andere crises: de klimaatcrisis, de grondstoffen- en energiecrisis. Ze lijken ver weg, maar iedereen heeft er al mee te maken. Of het nu gaat om stijgende olie- en voedselprijzen of gezondheidsrisico's als gevolg van gesjoemel rond voedselproductie of schone lucht. De verschillende crises laten zien dat het echt anders moet.'

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Verkiezingsprogramma's zijn bedoeld om de lezer een richting te bieden waarin de oplossing voor vraagstukken gezocht moet worden. Voor het oplossen van *'de klimaatcrisis, de grondstoffen- en energiecrisis'* is een radicale omslag nodig naar productie op basis van werkelijke behoefte en niet op basis van consumptiegroei, is het nodig om energieneutraal te produceren en dient het gebruik van grondstoffen plaats te vinden volgens het principe *'from cradle tot cradle'*. Maar zo ver wil GroenLinks toch niet gaan:

'De omschakeling naar een duurzame economie is dé uitdaging voor alle ondernemers en bedrijven. GroenLinks wil deze overgang faciliteren door groene en innovatieve koplopers alle kansen te bieden.'

'GroenLinks wil bedrijven aantrekken die milieuvriendelijk werken om zo de duurzaamheid én de werkgelegenheid in Arnhem te versterken. Daarbij kijken we wat onze regio nodig heeft. Bij het aantrekken van bedrijven ligt de nadruk op milieuvriendelijke groeisectoren die tegelijk de werkgelegenheid versterken. En het faciliteren van al hier gevestigde terreinen voor bedrijven op het gebied van energie- en milieutoepassingen en innovatieve bedrijvigheid, zoals Kleefse Waard en Arnheims Buiten.'

Milieuvriendelijk produceren op innovatieve bedrijfsterreinen zegt nog niets over wát wordt geproduceerd en of die productie een zinvolle bijdrage aan een gezonde samenleving is. Het zegt ook nog niets over wat de doelstelling achter die productie is: winstmaximalisatie of is die gezonde samenleving het doel?

Niettemin: *'De economische recessie, de demografische veranderingen en de verspilling van energie en grondstoffen dwingen de overheid tot innovatie en initiatief.'*

De vraag dringt zich dan op waarom het verkiezingsprogramma dan niet gebruikt wordt om met voorstellen te komen die deze *'verspilling'* het hoofd bieden.

Klimaatbeleid

Voor wat betreft alternatieve energiebronnen en duurzaamheid is GroenLinks duidelijker. De gepresenteerde percentages zijn echter in Europees verband al als norm gesteld en door de landelijke overheid overgenomen:

'Arnhem profileert zich als groene en duurzame energiestad. Bij zo'n profiel hoort ambitie: GroenLinks wil dat in 2020 20 procent van de in Arnhem gebruikte energie duurzaam (met behulp van zon, water, wind en aardwarmte) is opgewekt en dat, in vergelijking met nu, twintig procent energiebesparing is gerealiseerd. Deze energiebesparing is noodzakelijk. Om de uitstoot van zogenaamde broeikasgassen – de veroorzakers van de klimaatverandering – te verminderen, zullen we het gebruik van fossiele brandstoffen (steenkool, aardgas, aardolie) naar een minimum moeten brengen. Ons uiteindelijke streven is een energieneutrale gemeente. Dat houdt in dat Arnhem dan net zoveel energie opwekt als ze gebruikt.'

Daarentegen stelt de partij wel een duidelijke norm waar het gaat om gemeentelijk klimaatbeleid: *'In 2018 is de gemeente als organisatie klimaatneutraal. Daarmee geeft de gemeente het goede voorbeeld. Op de daken van gemeentelijke gebouwen (scholen, sporthallen, wijkcentra, etcetera) komen zonnepanelen. Deze gebouwen worden verlicht met LED-lampen. Voertuigen van de gemeente zijn elektrisch.'*

Sterker nog: *'Nieuwbouw van bedrijven wordt alleen toegestaan als het om energieneutrale gebouwen gaat.'*

Energiebeleid

Waar het gaat om energiebesparing en alternatieve energievormen stelt de partij een aantal maatregelen voor waarnaar het in de programma's van de andere partijen (met uitzondering van de SP) vergeefs zoeken is:

'Prioriteit bij woningisolatie ligt bij de woningen met de slechtste energielabels. De inzet is de labels G, F en E uit te bannen. Hiervoor maakt de gemeente een actieplan met de woningbouwcorporaties. Huurders die zelfstandig actie willen ondernemen krijgen ondersteuning van de gemeente. Energiearmoede (waarbij de energierekening meer dan 10% van het inkomen bedraagt) wordt uitgebannen: iedereen heeft recht op een lage energierekening.'

'We willen dat de straatverlichting zo snel mogelijk energiezuinig wordt gemaakt. Ook kiest GroenLinks waar mogelijk en wenselijk voor diervriendelijke groengekleurde LED-verlichting. GroenLinks wil Arnhemmers oproepen om op zoek te gaan naar plekken waar de openbare verlichting niet nodig.'

'Er komt een ontmoedigingsbeleid van het gebruik van terrasverwarming in de horeca. Het gebruik van duurzame alternatieven wordt gestimuleerd. Zo krijgen ondernemers die energiezuinige alternatieven inzetten voor terrasverwarming hun terrasvergunning sneller en goedkoper.'

'Wij willen dat winkels en andere bedrijven niet voor voorbijgangers op straat stoken. Daarom moeten de deuren dicht en koelingen worden afgesloten. Bedrijven zijn wettelijk verplicht rendabele energiemaatregelen te nemen. Wij willen dat de gemeente gaat controleren of dit echt gebeurt.'

'GroenLinks kiest voor het op geen enkele wijze meewerken aan de winning van schaliegas. Arnhem is en blijft schaliegasvrij!'

Ontwikkelingssamenwerking

'Arnhem kijkt verder dan de eigen gemeentegrens. De gemeente Arnhem is in allerlei opzichten verbonden met de wereld. Daarom is het belangrijk dat de gemeente internationale initiatieven ondersteunt. Neem bijvoorbeeld de Hogeschool Arnhem-Nijmegen (HAN), die streeft naar een internationale leer- en werkomgeving voor haar studenten. GroenLinks vindt stedenbanden belangrijk, dit laat het internationale karakter van Arnhem goed zien.'

De stedenbanden die Arnhem – dat wil zeggen het particulier initiatief in Arnhem – onderhoudt, worden niet benoemd, maar:

'Via haar stedenbanden blijft Arnhem de betrokkenheid van inwoners, scholen, instellingen, bedrijven en ontwikkelingsorganisaties stimuleren.'

Mensenrechten

Het blijft beperkt tot twee zinnestjes, maar samen met de SP, de ChristenUnie en Sociaal Lokaal Arnhem is GroenLinks de enige partij in Arnhem die in haar verkiezingsprogramma (positieve) aandacht besteedt aan asielzoekers:

'Daarnaast vindt GroenLinks het belangrijk dat uitgewezen asielzoekers in nood ondersteuning en tijdelijke opvang krijgen.' En: *'We houden de noodopvang voor uitgeprocedeerde asielzoekers door structurele financiering in stand.'*

Verder: *'GroenLinks kiest voor voorlichting op alle scholen. Thema's die aan bod moeten komen zijn: duurzaamheid, seksuele diversiteit, pesten, mensenrechten, racisme en discriminatie.'*

Fair Trade en Millenniumgemeente

En GroenLinks is de enige partij in Arnhem die Fair Trade en de Millenniumdoelen in haar verkiezingsprogramma noemt:

'Arnhem moet een fairtrade- en millenniumgemeente blijven en zich hiernaar gedragen.'
'GroenLinks is blij dat Arnhem een fairtradegemeente is. We willen dit verder ontwikkelen en ervoor zorgen dat Arnhem in 2018 voor honderd procent een duurzame, diervriendelijke en fairtrade-gemeente is.'

Interessant zou zijn geweest om te lezen welke maatregelen GroenLinks voor ogen staan om *'dit verder ontwikkelen'* vorm te geven.

Behalve Fair Trade- en Millenniumgemeente, is Arnhem ook een kernwapenvrije gemeente en door de VN benoemd tot Peace Messenger. Juist met het oog op de actuele discussie rond kernwapens zou het interessant geweest zijn om het standpunt van GroenLinks te lezen ten aanzien van ontwapening en andere vredesvraagstukken.

De partij pleit in haar verkiezingsprogramma voor de integratie van duurzaamheid in zoveel mogelijk sectoren van de Arnhemse samenleving als onderwijs, ondernemerschap, wonen en verkeer. Daarbij dient 'Arnhem energiestad' als uithangbord te fungeren om zowel de plaatselijke bevolking te stimuleren als om werkgelegenheid te creëren.

Energiebeleid

'Energiebesparing door particulieren en bedrijven vormt voor D66 een kernpunt en gaat vóór het winnen van alternatieve energie. Besparing leidt immers tot een lagere energierekening, nieuwe werkgelegenheid in de bouw en een beter milieu. Dat wat niet bespaard kan worden, dient zoveel mogelijk met hernieuwbare energiebronnen opgewekt te worden. Niet alleen door gebruik te maken van zon en wind, maar ook door biomassa als energiebron te gebruiken (afval als grondstof).'

'De transitie van de fossiele energievoorziening naar nieuwe vormen van energie is een aanjager voor economische en technologische innovatie. Met bedrijven als Nuon, Tennet en KEMA in onze gemeente zit Arnhem op de eerste rang. D66 wil hiervan optimaal gebruik maken, door samen met inwoners, ondernemers en onderwijs in de stad en de regio het concept 'Arnhem Energiestad' verder uit te bouwen.'

Het besparen door bedrijven op energie vóór het winnen van alternatieve energie, zou een standpunt van de partij moeten inhouden ten aanzien van de noodzaak tot maatschappelijk verantwoord ondernemen: welke vorm van productie laten we in stand en welke stimuleren we. De hoeveelheid verbruikte energie voor producten en diensten die geen enkele bijdrage leveren aan de kwaliteit van de samenleving is immers gigantisch.

Klimaatbeleid

'We streven naar een integrale, duurzame benadering van economie, ruimtelijke ordening, milieu en verkeer en vervoer. Deze benadering biedt kansen om de uitstoot van CO2 en fijnstof te verminderen, de opwarming in de stad te beheersen en de biodiversiteit te vergroten. De drie speerpunten voor een duurzamere leefomgeving zijn het bevorderen van woningisolatie, het inzetten op zonne-energie en een betere afvalscheiding.'

Om zowel energie- als klimaatbeleid verder te ontwikkelen, komt de partij met een lijst van aanbevelingen:

- Woningen energiezuinig maken, te beginnen in de huursector en zonder lastenverhoging.
- De mogelijkheden uitbreiden om duurzame investeringen in woningen voor te financieren, zoals de duurzaamheidslening.
- Dat de gemeente inwoners actief informeert over de mogelijkheden die, vaak met een relatief kleine investering, kunnen leiden tot forse besparingen.
- Nieuwe initiatieven van inwoners op het vlak van collectieve isolatie en energie opwekking ondersteunen.
- Groene gevels en -daken of zonnepanelen op alle overheidsgebouwen.
- Straatverlichting waar mogelijk vervangen door LED-verlichting.
- Windenergie binnen de grenzen van Arnhem mogelijk maken wanneer dit na onderzoek en bij voldoende draagvlak mogelijk is gebleken.
- Het convenant 'Energie made in Arnhem' met meer dan 100 bedrijven verder uitbouwen.
- Proeftuinen en onderzoek en ontwikkeling op het gebied van energie in Arnhem stimuleren.
- Samen met regionale partners (waaronder de provincie) stimulerings- en garantiefondsen mogelijk maken.
- Meer laadpunten voor elektrische auto's.
- Uitbreiding van het trolley-netwerk.
- Afvalscheiding stimuleren door herbruikbare afvalstromen gratis op te halen.
- Het milieurendement van maatregelen en beleidsvoornemens inzichtelijker maken in de

Gemeentelijke Klimaatnota.

- *Inzetten op die terreinen waar relatief veel milieuwinst is te behalen, zoals op 'duurzaam bouwen'.*
- *Dat de gemeente het goede voorbeeld geeft en bij haar aanbestedingen strenge milieueisen stelt.*

Mensenrechten

Net als de meeste van de 18 partijen die aan de gemeenteraadsverkiezingen van 19 maart in Arnhem meedoen, verzet ook D66 zich tegen discriminatie: *'D66 verafschuwt discriminatie, of dat het nou is op grond van geloof, huidskleur of seksuele geaardheid. Daar moeten we elke dag tegen knokken.'*

In tegenstelling echter tot de meeste andere partijen, komt D66 met een aantal aanbevelingen om die discriminatie ook daadwerkelijk aan te pakken. De partij wil:

- *Een gerichte anti-pestcampagne op alle scholen.*
- *Dat op alle Arnhemse basisscholen aandacht wordt besteed aan (seksuele) diversiteit.*
- *Het vergroten van de meldingsbereidheid bij discriminatie (bij antidiscriminatiebureau Art.1 Gelderland Midden) door middel van publiekscampagnes.*
- *De dialoog faciliteren tussen de diverse gemeenschappen in onze stad, zodat mensen niet over, maar met elkaar praten.*
- *Het aanpakken van homofob geweld speerpunt maken in het veiligheidsbeleid.*
- *Actieve ondersteuning aan het LHBT-netwerk 'Roze in Blauw' bij de politie.*
- *'Roze loper' initiatieven aanmoedigen en ondersteunen in de ouderenzorg, welzijnssector en horeca.*
- *Discriminatie in uitgaansgelegenheden tegengaan door bij herhaalde constatering van discriminatie de horecavergunning in te trekken.*
- *In uitgaansgelegenheden en taxi's maar ook dienstverleners regelmatig controleren op discriminatie.*

Onder het kopje discriminatie plaatst D66 ook de nog regelmatig geconstateerde moeilijke toegankelijkheid van winkels en instellingen voor rolstoelgebruikers:

- *Gezamenlijke inzet van Arnhemse horeca tegen discriminatie en voor toe- & uitgangelijkheid voor rolstoelers.*
- *Alle nieuwe en openbare gebouwen, oversteekplaatsen en publieke voorzieningen waar Mogelijk toe- & uitgangelijk maken voor gehandicapten.*

Hoewel de partij in haar programma aangeeft voor een zorgzame samenleving te staan, beperkt zij zich daarbij tot de stadsgrenzen. Thema's als vredenvraagstukken, Fair Trade, stedenbanden en Millenniumdoelen komen in het verkiezingsprogramma niet aan de orde

Zuid Centraal

Ook Zuid Centraal houdt het kort waar het gaat om lokale duurzaamheid. Zowel in haar verkiezingsprogramma als in de verkiezingskrant geen woord over verantwoord ondernemen, mensenrechten of ontwikkelingsbeleid.

Energiebeleid

Wel een paar zinnen over het gemeentelijk energiebeleid:

'Windmolens zijn door de geringe opbrengst en grote overlast geen optie voor onze stad. Kiezen voor zonne-energie is wel een realistische mogelijkheid, aangezien er veel beschikbare en geschikte daken zijn. De gemeente moet daarom goedkope leningen aanbieden om meer zonne-energie, aardewarmte en dergelijke te stimuleren. Ook dient nieuwbouw - waar mogelijk - energieneutraal te zijn.'

CDA

'Het CDA staat tussen de mensen en midden in de samenleving.' Aldus de partij in de verkiezingskrant. Toch staat er geen woord in over klimaatbeleid, groene energie, mensenrechten (voorheen toch een typisch CDA-thema) of vredesvraagstukken.

Ook het verkiezingsprogramma geeft over dit soort onderwerpen weinig informatie en Fair Trade, stedenbanden en Millenniumdoelen komen al helemaal niet aan de orde.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

De partij *'wil het ondernemerschap de ruimte bieden. Daarnaast bevorderen we maatschappelijk betrokken ondernemen.'* Wat dit maatschappelijk betrokken ondernemen dan inhoudt, licht de partij niet toe. Wel *'pleit het CDA voor vrijgeven van de koopzondagen'* waarvan voorspelbaar is dat menig kleine ondernemer aan die gemeentelijke maatregel het loodje zal leggen.

Energiebeleid

Ook op dit onderdeel is de partij uitermate kort van stof: *'De bouw van energiezuinige woningen wordt gestimuleerd.'*

Mensenrechten

Idem voor wat betreft het onderdeel mensenrechten. De partij zet *'de Beleidsagenda seksuele diversiteit voort samen met maatschappelijke instellingen en blijft de nadruk liggen op voorlichting en het bestrijden van discriminatie en pesten.'*

ChristenUnie

Anders is het gesteld met de evenknie van het CDA, de ChristenUnie. Meer dan haar 'grote zus' is deze partij zich van het belang bewust om in verkiezingsprogramma en -krant thema's als energiebeleid en duurzaamheid aan te kaarten.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

En mag dan het protest van de partij tegen de 24-uurs economie mede ingegeven zijn door het bijbelse adagium dat de zevende dag van de week voor de Heer is, dat wil nog niet zeggen dat de partij geen oog heeft voor de gevolgen van de consumptiemaatschappij:

'Het toegenomen aantal koopzondagen zien we als een verdere stap richting een 24-uurs economie. Een dergelijk economie heeft tot gevolg dat er te weinig sprake is van een gezamenlijk rustmoment. Een collectieve rustdag komt de samenleving ten goede. Vanuit onze christelijke levensovertuiging is de zondag de daarvoor aangewezen dag. Bovendien zien we door de toename van koopzondagen dat veel kleine zelfstandigen het extra moeilijk hebben gekregen.'

Deze constatering zou ertoe kunnen leiden dat ondernemers niet de ongebreidelde vrijheid van ondernemen wordt gegeven die ze zelf als voor waarde voor hun ondernemerschap zien, maar: *'De ChristenUnie zet zich daarom in voor meer ruimte, minder regels en meer kansen voor ondernemers, vooral in het midden- en kleinbedrijf (MKB).'*

Anderzijds weer: *'Naast afnemende bedrijvigheid en toenemende werkloosheid biedt de crisis ook kansen om tot een meer duurzame economie te komen. Economische groei zal op een andere wijze gerealiseerd moeten worden, gebaseerd op duurzaamheid en een circulaire economie.'*

De ChristenUnie is enthousiast over de groeiende aandacht voor en mogelijkheden van de Energie- en Milieutechnologie in Arnhem. Een punt waarop Arnhem zich nog beter mag gaan profileren.'

Een ander aspect van verantwoord ondernemen is de aandacht voor (hergebruik van) grondstoffen. De ChristenUnie hierover in haar verkiezingsprogramma:

'Iedere dag produceren we afval. In dat afval zitten waardevolle grondstoffen die niet verloren mogen gaan. Beter kunnen we afval zien als grondstof. Als afval goed gescheiden wordt ingezameld, kunnen de grondstoffen worden aangeboden voor hergebruik.'

Energiebeleid

Voor de ChristenUnie heeft 'verduurzaming van gemeentelijke gebouwen' prioriteit.

Het middel dat de partij daarbij voor ogen staat is een fonds waaruit leningen verstrekt kunnen worden:

'Door middel van duurzaamheidsleningen, waardoor particuliere huiseigenaren, verenigingen en stichtingen tegen gunstige voorwaarden kunnen lenen om te investeren in het energiezuiniger maken van gebouwen en woningen, wordt de lokale werkgelegenheid gestimuleerd én wordt geïnvesteerd in duurzaamheid. De besparingen die voortvloeien uit duurzaamheidsinvesteringen kunnen weer worden teruggestort in het fonds voor nieuwe investeringen.'

'Het wordt steeds eenvoudiger om zelf energie op te wekken. Als steeds meer mensen zonne-energie gaan opwekken, neemt het gebruik van fossiele brandstof af. De gemeente stimuleert mensen om zelf zonnecellen te plaatsen. Duurzaamheidscorporaties van inwoners en/of bedrijven worden aangemoedigd. De gemeente doet alles om zelf zo min mogelijk energie te gebruiken en zoveel mogelijk energie op te wekken. Denk aan duurzame straatverlichting, elektrische auto's, zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen etc.'

Het gemeentelijk energiebeleid komt ook aan de orde wanneer het over het verkeer in de stad gaat: *'De ChristenUnie bevordert de aanwezigheid van oplaadpunten voor elektrische fietsen.'* En: *'Aandacht voor veiligheid rondom ouderen op elektrische fietsen.'*

En net als GroenLinks komt de ChristenUnie met een pakket maatregelen die (hoewel ten dele al opgenomen als doelstelling in de huidige raadsperiode) in stedelijk verband gehandhaafd moeten worden:

- *'Energiebesparing door winkels wordt gestimuleerd (bijvoorbeeld gesloten toegangsdeuren).*
- *Elektrisch vervoer wordt gestimuleerd.*
- *De eigen gemeentelijke organisatie wordt doorgelicht op energiezuinigheid.*
- *Bij bestaande gemeentelijke gebouwen streeft de gemeente naar een minimale energiebesparing van 2% per jaar en 40% opwekking en/of inkoop van duurzame energie.*
- *De leveringscontracten met energiebedrijven zijn gebaseerd op 100% duurzame energie.*
- *In de komende raadsperiode wordt het gemeentelijke inkoopbeleid 100% duurzaam en zijn bij offerteaanvragen duurzaamheidscriteria opgenomen.*
- *Mogelijkheden om het stroomverbruik lokaal op te wekken, worden gebruikt.*
- *Er zijn steeds meer en betere elektrische auto's. De gemeente geeft het goede voorbeeld door ook zelf gebruik te maken van elektrische auto's.*
- *Bij verlichting in de openbare ruimte worden moderne technieken toegepast (o.a. LED-verlichting). Door het gebruik van LED-verlichting kan er 30 tot 40% energie bespaard worden.*
- *'s Nachts gaat (onnodige) (reclame)verlichting uit.'*

Klimaatbeleid

De maatregelen die de partij voorstelt om tot een beter klimaatbeleid te komen, vallen daarentegen wat magertjes uit:

'Bedrijfsterreinen worden duurzaam ingericht. Bij voorkeur functioneren zij klimaatneutraal.' En: *'Bevorderen van duurzaam en energieneutraal bouwen en wonen.'*

Alsook: *'De ChristenUnie streeft naar klimaatneutrale woningen en woningen die energie 'produceren'. Ook streeft ze naar de toepassing van duurzame materialen, die op verantwoorde wijze geproduceerd en kwalitatief hoogwaardig zijn. Handhaving van vergunningen door middel van het toetsen van de afgesproken duurzaamheidseisen is daarbij van cruciaal belang.'*

Niettemin toont de partij wel een open oog te hebben voor de relatie tussen het overmatig gebruik in onze westerse wereld van grondstoffen- en energievoorraden en de gevolgen daarvan wereldwijd:

'De klimaatproblematiek wordt als een van de belangrijkste mondiale milieuproblemen gezien. Tegelijkertijd doet het een beroep op aanwezige fossiele energiebronnen als steenkool, schaliegas en aardgas en de bij de winning behorende problemen en risico's. Energiebesparing en alternatieve energie, bij voorkeur binnen de gemeente opgewekt, zijn daarom een aantrekkelijk alternatief. Die ons ook onafhankelijker en zelfredzamer maken. Wij zetten in op een energietransitie: van fossiele naar duurzame brandstoffen, zoals zonne-energie en windenergie.'

Energie- en klimaatbeleid komen bij de ChristenUnie ook aan de orde wanneer het gaat om nieuwbouw en verbouw in de stad:

'Nieuwe woningen worden zo duurzaam mogelijk gebouwd en er wordt ingezet op verduurzaming van de bestaande woningen.'

Mensenrechten

Behalve de SP, GroenLinks en Sociaal Lokaal Arnhem benoemt ook de ChristenUnie de problematiek van de asielzoekers in Arnhem:

'Asielzoekers die in onze gemeente wonen, doen een beroep op gemeentelijke voorzieningen. De gemeente zet zich ervoor in dat er geen asielzoekers tussen wal en schip belanden en op straat terecht komen, met allerlei maatschappelijke problemen als gevolg. Speciale aandacht verdienen de alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's). De ChristenUnie vindt dat de noodopvang voor deze groep moet blijven. De gemeente zet zich in voor de maatschappelijke begeleiding en integratie van inburgeringsplichtige asielgerechtigden.'

En daarnaast: *'De gemeenten introduceert en stimuleert de inzet van vluchtelingen in het lokale vrijwilligerswerk.'*

Alsook: *'De gemeente stimuleert dat asielgerechtigden duurzaam aan de slag kunnen. Vluchtelingen wordt maatwerk geboden om, aansluitend op hun inburgering, een opleiding/studie te volgen, een leer/werktraject te doen en/of stage te lopen.'*

Al met al blijft het opmerkelijk dat de ChristenUnie in het maar liefst 70 pagina's tellend verkiezingsprogramma, geen woord wijdt aan ontwikkelings samenwerking en vredesvraagstukken. Dit terwijl de partij zoveel nadruk legt op onderlinge solidariteit tussen mensen en ons rentmeesterschap over de aarde.

TROTS Arnhem

'Elkaar aan werk helpen via aanbestedingen, stageplaatsen, goede opleidingen die aansluiten bij de behoeften van de bedrijven. Goede huisvesting voor ondernemingen en bewoners/werknemer creëren of aanbieden via gunstige vestigingsvoorwaarden, een mild lokaal belastingklimaat.'

Voor TROTS Arnhem geldt hetzelfde als in dit document over veel andere verkiezingsprogramma's van Arnhemse partijen is vermeld: het scheppen van werk zegt nog niets over de kwaliteit van werk, over de manier van produceren of dienst verlenen of over het product dat wordt gemaakt. Het van overheidswege zo gepropageerde maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) heeft ook bij TROTS Nederland nog geen gehoor gevonden.

Een slag concreter is TROTS Arnhem wanneer de partij een lans breekt voor lokale en regionale productie, overigens zonder daarbij te vermelden dat op die wijze het belastende woon/werkverkeer wordt gereduceerd en dus minder energie verbruikt wordt en minder CO₂-uitstoot plaatsvindt:

'TROTS Arnhem is van mening dat de gemeente er alles aan moet doen om de lokale en regionale economie te ondersteunen. Dat betekent dat wanneer de gemeente zaken inkoop of aanbesteedt om uit te voeren dit naar onze mening zo maximaal mogelijk bij lokale onder-

nemers terecht moet komen. Zelfs wanneer we daarvoor de randen van de aanbestedingsregels moeten opzoeken.'

Daartegenover staat dan weer dat de partij pleit voor vrije koopzondagen, hetgeen in strijd is met de eigen stelling dat de lokale economie ondersteund moet worden. Kleine middenstanders dreigen namelijk de dupe te worden van zeven werkdagen per week:

'Winkels mogen op zondag open zijn want dat is langzamerhand de nieuwe norm geworden in ons land. Dat dit ook nadelen heeft voor bewoners en kleine ondernemers is waar, maar kan er niet toe leiden dat andere ondernemers daarom de deur gesloten moeten houden.'

Energiebeleid

Een actief energiebeleid, bijvoorbeeld door het subsidiëren van zonnepanelen, is niet aan TROTS Nederland besteed:

'Zonnepanelen en energieverbruik zijn geen verantwoordelijkheid van de gemeente en dus hoeft de gemeente daar ook niet voor te betalen.'

'Wat anders is dat de gemeente eisen kan stellen aan te bouwen woningen en gebouwen over energiezuinig of energieneutraal.'

'TROTS is van mening dat energieneutraal bouwen geen extra kostenpost is die de prijs van een huis omhoog stuurt. Door domweg dit als eis op te nemen realiseer je op lange termijn gewoon huizen zonder energie rekening.'

Ook ziet de partij liever geen windmolens in Arnhem:

'TROTS wil geen windmolens in de uiterwaarden. Windmolens passen niet in de stad, ze zijn landschap verstorend en leveren onvoldoende bijdrage aan energiebehoefte. Bovendien zijn er veel meer manieren om groene energie op te wekken die minder landschap-verstorend zijn en veel meer rendement opleveren.'

En wanneer café-eigenaren energie verspillen met terrasverwarming moeten ze dat zelf weten:

'TROTS is tegen het verbieden van terrasverwarmingen. Degene die ze er neer hangt betaalt meestal zelf de energierekening en dus moet de gemeente zich daar niet mee bemoeien. Het is de keuze van de ondernemer. Mensen die vinden dat dit niet kan moeten/kunnen dan zelf de keuze maken voor een onverwarmd terras. Bovendien kan de ondernemer zelf kiezen voor stroom uit duurzame energie waardoor er van belasting van het milieu geen sprake is.'

Klimaatbeleid

De link tussen terrasverwarming en klimaatbeleid wordt door TOTS Nederland niet gelegd, maar dat wil nog niet zeggen dat de partij dan ook tegen een klimaatneutrale gemeente is:

'TROTS Arnhem vindt dat gemeentelijke diensten op termijn klimaatneutraal zijn en dat mag ook geld kosten. Als maatregelen die nu geld kosten op langere termijn veel geld opleveren dan is een investering zinvol te noemen, zeker wanneer dit goed is voor het klimaat. De gemeente kan hier een voorbeeldfunctie in vervullen.'

Mag energieverspillende terrasverwarming van de partij ongelimiteerd worden gebruikt, openbare verlichting moet daarentegen zo energiezuinig mogelijk: *'TROTS Arnhem wil dat alle buitenverlichting vervangen wordt door regelbare LED-verlichting die in woonwijken uitgaat wanneer er niemand op straat is en aangaat wanneer er iemand loopt. Verder kan de verlichting harder of zachter branden naar gelang de behoefte en is zeer energiezuinig. Alleen maar besparen of lampen uit laten vinden wij een slechte zaak omdat dat nadelige invloed heeft op de veiligheid op straat.'*

Vredesvraagstukken, Fair Trade of anti-racisme komen in het verkiezingsprogramma van TROTS Arnhem niet aan de orde.

De Arnhemse Ouderen Partij

Ook voor de Arnhemse Ouderen Partij geldt:
'De grote bedrijven zijn van essentieel belang voor Arnhem, vooral voor handhaving van de werkgelegenheid, waarmee indirect en direct het midden- en kleinbedrijf wordt gesteund.'

En ook voor de Arnhemse Ouderen Partij geldt dat daarbij geen uitspraak wordt gedaan over wat en hoe die grote bedrijven produceren, ondanks de slechte ervaringen die Arnhem in het verleden met grote bedrijven heeft opgedaan en waarvan de erfenis (vervuild Billiton-terrein) tot in lengte van dagen op de stad zal blijven drukken.

Daartegenover staat dat de Arnhemse Ouderen Partij ook oog heeft voor kleinschalige productie in de stad: *'Voor Arnhemse Ouderen Partij staat een duurzame lokale economie centraal. Het midden- en kleinbedrijf, maar ook grote bedrijven zijn hierbij belangrijk. Op wijkniveau vervullen zij een belangrijke maatschappelijke functie die gestimuleerd en gehandhaafd dient te worden.'*

Energiebeleid

Over het te voeren groene energiebeleid in de gemeente Arnhem is de partij kort. Twee punten voert zij als bijdrage aan in haar verkiezingsprogramma:

'Arnhem heeft geen windmolens nodig die de horizon vervuilen, overlast veroorzaken en die alleen door subsidie zogenaamd winstgevend zijn. Geen symboolpolitiek en milieuhobby's. Plaats windmolens daar waar de meeste wind is, dus aan zee of in zee. Geen windmolens in Arnhem.'

En: *'De gemeente moet actief bevorderen dat de Arnhemse woningbouwcoöperaties hun huurwoningvoorraad gaan voorzien van zonnepanelen en andere energie besparende maatregelen. Hiermee wordt de Arnhemse werkgelegenheid gestimuleerd. En door lagere energierekeningen heeft de Arnhemse burger meer te besteden.'*

Thema's als vredeseducatie, stedenbanden, asielzoekersproblematiek en Fair Trade komen in het programma van de Arnhemse Ouderen Partij niet voor.

Partij voor de Dieren Arnhem

Samen met de SP, GroenLinks en de ChristenUnie behoort de Partij voor de Dieren tot de minderheid onder de 18 ingeschreven partijen die duurzaamheid centraal stellen in hun verkiezingsprogramma:

'Een schone leefomgeving is belangrijk voor ons en voor de generatie mensen en dieren die na ons komen. Alleen als wij onze ecologische voetafdruk verkleinen is er voor hen straks genoeg gezond voedsel, schone lucht en zuiver water. Voor de gemeente is hierbij een voortrekkersrol weggelegd. Zij doet dit door het stimuleren van een schone, biologische stadslandbouw. Door milieuvervuiling aan te pakken en door met een lokaal klimaatbeleid de uitstoot van CO2 en andere broeikasgassen terug te dringen. Door te investeren in een decentrale, milieuvriendelijke energievoorziening, in schoon openbaar vervoer en een duurzame inrichting van de ruimte.'

Fair Trade

Ook is de partij een van de weinige onder die 18 die Fair Trade als eis stellen en zelfs de enige die eist dat gemeentelijke geldzaken beheerd worden door een transparante bank als ASN of Triodos Bank:

'Geldzaken van de gemeente worden op een maatschappelijk verantwoorde manier geregeld. Arnhem bankiert bij een bank die een transparant, milieubewust en diervriendelijk beleid voert. Biologisch en fairtrade inkopen wordt de norm voor Arnhem, waarbij lokaal geproduceerde

producten de voorkeur hebben.'

In concreto: *'Voedsel in het bedrijfsrestaurant van de gemeentelijke organisaties is biologisch en regionaal of fairtrade geproduceerd en er wordt ten minste één vlees- en visloze dag ingevoerd. Er is geen plaats op de menukaart voor bedreigde diersoorten, zoals paling.'*

Energiebeleid

'We willen de woningvoorraad ten minste energieneutraal maken. Dat levert milieuwinst, banen en een lagere energierekening op. De gemeente stelt een coördinator aan die bewoners met raad en daad ondersteunt wanneer zij hun wijk willen verduurzamen. Alle nieuw te bouwen woningen worden ten minste energieneutraal. De onroerendezaakbelasting wordt gedifferentieerd naar energieverbruik.'

Klimaatbeleid

Voor wat betreft het klimaatbeleid in relatie tot energiebeleid stelt de partij een reeks van maatregelen voor:

- *'Elke dag weer bieden zon, wind en water voldoende energie. Met de omschakeling naar duurzame energiebronnen beperkt de gemeente de uitstoot van CO2. Door tegelijk energie te besparen worden woningen, bedrijfspanden en overheidsgebouwen netto leveranciers van energie in plaats van verbruikers.*
- *De gemeente stelt een plan op om het grondstoffenverbruik, het energieverbruik, de uitstoot van CO2 en de afvalstromen te beperken.*
- *Arnhem krijgt binnen vijf jaar een klimaatneutrale gemeentelijke organisatie. Dat betekent dat de gemeente flink energie gaat besparen, duurzame energie gebruikt en het restant aan uitstoot van broeikasgassen gaat compenseren.*
- *Arnhem stimuleert de bouw van windmolenparken op industrieterreinen, bijvoorbeeld in de Kleefse Waard. Bij de plaatsing wordt rekening gehouden met de vogeltrek en met de mogelijke aanwezigheid van vleermuiskolonies. Vanzelfsprekend wordt voorkomen dat omwonenden overlast ondervinden.*
- *De gemeente stimuleert de oprichting van bewonerscollectieven die onderling opgewekte energie uitwisselen. Hierdoor kunnen hele wijken energie opwekken en delen.*

Het boren naar schaliegas, een optie die in theorie ook Arnhem kan treffen, wordt door de partij op voorhand afgewezen.

Ook energieopwekking door het verbranden van restafval, een methode die door menige gemeente als een vorm van alternatieve/groene energiewinning wordt gezien, wordt afgewezen.

- *Boringen of proefboringen naar schaliegas worden niet toegestaan binnen de gemeentegrenzen.*
- *Energie die is opgewekt door de verbranding of vergassing van restafval, mest en/of dierlijke resten is niet duurzaam en wordt niet ondersteund.*
- *Er komt een plan van aanpak om lichtvervuiling tegen te gaan. In gemeentelijke gebouwen brandt 's avonds en 's nachts standaard geen onnodig licht. De gemeente informeert burgers en gaat in overleg met bedrijven om ook daar lichtvervuiling aan te pakken*
- *Straatverlichting in het buitengebied wordt binnen de verkeersveiligheidsmarges zodanig afgesteld dat de verlichting zo min mogelijk hinder oplevert voor dieren.*

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

'De gemeente stimuleert de vestiging van bedrijven die de beginselen van een circulaire economie toepassen.' En: *'Fabrieken en bedrijven die een risico kunnen vormen voor de volksgezondheid, de natuur of de leefomgeving worden intensief gecontroleerd.'*

De partij heeft hiermee en meer uitgesproken standpunt dan de overige partijprogramma's, maar 'circulaire economie' zegt nog niet alles over maatschappelijk verantwoord ondernemen, terwijl 'intensief controleren' geen garantie vormt voor verantwoorde productie.

De thema's vredeseducatie, stedenbanden en asielzoekersproblematiek komen in het programma van de Partij voor de Dieren Arnhem niet voor.

Verenigd Arnhem

'We willen bedrijvigheid aanmoedigen. Bedrijven, waar kan, willen we zoveel mogelijk de ruimte te geven zich te ontwikkelen en middels een goed vestigingsklimaat bedrijven aantrekken naar en houden in Arnhem.'

Verantwoord ondernemen komt niet aan de orde in het verkiezingsprogramma van Verenigd Arnhem, net zo min als duurzaamheid, energietransitie, klimaatbeleid, ontwikkelingssamenwerking of vredesvraagstukken.

Ouderen Politiek Actief

Ouderen Politiek Actief, kortweg OPA Arnhem, wijst – samen met bijvoorbeeld de ChristenUnie – op de gevolgen van koopzondagen waarbij het voornamelijk de grote winkelbedrijven zijn die daar de vruchten van plukken.

'Het lijkt allemaal prachtig en mooi, maar voor de kleine ondernemers met hun vaak aantrekkelijke winkeltjes, die een stad haar specifieke karakter geeft – maar het al zo zwaar hebben, als zij hun deur al niet moesten sluiten – betekent het 'elke zondag open zijn' veelal de doodsteek voor het voortbestaan van hun zaak! De eerder vastgestelde 52 koopzondagen zijn wat OPA ARNHEM betreft meer dan genoeg om winkelend Arnhem te bedienen!'

Wat maatschappelijk verantwoord ondernemen betreft, blijft het voor OPA Arnhem daarbij. Thema's als duurzaamheid, energietransitie, klimaatbeleid, asielzoekersproblematiek of vredesvraagstukken komen in het verkiezingsprogramma niet aan de orde.

Gelderse Centrum Democraten

In de verkiezingskrant van de Gelderse Centrum Democraten – kortweg Gelderse CD – noch in het partijprogramma komen thema's voor als duurzaamheid, energietransitie, klimaatbeleid, asielzoekersproblematiek of vredesvraagstukken.

Libertarische Partij Arnhem

Net als de meeste Arnhemse partijen die meedoen aan de gemeenteraadsverkiezingen, ziet ook de Libertarische Partij Arnhem het bedrijfsleven als de reddende engel bij het ontsnappen aan de huidige economische crisis. En net zo min als die andere partijen geeft de Libertarische Partij Arnhem aan om wat voor soort bedrijven dat dan moet gaan en hoe voorkomen kan worden dat Arnhem opnieuw met een kwalijke industriële erfenis wordt opgezadeld: *'Gunstig vestigingsklimaat voor bedrijven in maakindustrie (geen OZB, versoepeling en vereenvoudiging en uiteindelijk afschaffen van vergunningen, bestemmingsplannen en andere beperkende regels). Arnhem kent relatief een groot aantal ongeschoolde en laaggeschoolde (langdurig) werklozen. Het vestigen van meer bedrijven uit de maakindustrie zal een groot deel van de werkloosheidsproblematiek van Arnhem kunnen oplossen.'*

Ook de gevolgen van de vrijstelling van de koopzondagen voor de kleinere ondernemers in de stad ontgaat de partij: *‘Ondernemers bepalen zelf de openingstijden van hun bedrijf/winkel. Dat is geen taak voor de overheid. Zo zal er geen beperking gelden voor het aantal koopzondagen in Arnhem.’*

Thema's als duurzaamheid, energietransitie, klimaatbeleid, asielzoekersproblematiek of vredesvraagstukken komen in het verkiezingsprogramma van de Libertarische Partij Arnhem niet voor.

Partij Rechten Kind

De Partij Rechten Kind zet zich specifiek en uitsluitend in voor de algemene rechten en de bescherming van het kind.

Het verkiezingsprogramma waarnaar de partij in de verkiezingskrant verwijst, is een landelijk programma en dateert uit 2010.

Thema's als duurzaamheid, energietransitie, klimaatbeleid, asielzoekersproblematiek of vredesvraagstukken komen er niet in voor, net zo min als een verwijzing naar de Arnhemse situatie.

Nederlandse Volksunie

Een specifiek verkiezingsprogramma voor Arnhem heeft de Nederlandse Volksunie – kortweg NVU – niet samengesteld, maar de partij heeft wel een 10-punten flyer gemaakt voor de Arnhemse situatie. Die tien punten zijn echter overgenomen uit het algemene partijprogramma en richten zich niet specifiek op Arnhem.

Energiebeleid

Eenzijds: *‘Intensiever gebruik maken van zon, wind en waterenergie Meer onderzoek doen naar waterstof als brandstof. Het stimuleren vanuit de overheid om over te schakelen naar schonere brandstof en bussen en overheidswagens geleidelijk over te laten schakelen op schonere brandstoffen (zoals in Rotterdam. Haalbaarheid bekijken voor zonnepanelen op huurhuizen, voor schone energie en om kosten te drukken voor de huurder zelf.’*

Anderzijds dan weer: *‘Nieuwbouw van 2 kerncentrales in Nederland om zo niet afhankelijk te zijn van de vervuilde kolencentrales of olie uit het ‘grillige’ Midden-Oosten.’*

Mensenrechten

Ook hier houdt de partij het veelzeggend kort: *‘Geen opname van nieuwe asielzoekers of vluchtelingen.’*

Geheel in strijd met de wet verbiedt de partij huwelijken tussen mensen van het gelijke geslacht: *‘Trouwen kan alleen plaatsvinden tussen man en vrouw, homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen kunnen wel een geregistreerd partnerschap krijgen, maar niet trouwen.’*

En mocht deze of gene menen dat Anti-Discriminatie Bureaus nog een toevlucht zijn voor mensen die zich hierdoor gediscrimineerd voelen, dan biedt de NVU geen soelaas: *‘Geen belastinggeld aan antidiscriminatiebureaus (ADB's) of Meldpunt Discriminatie Internet.’*

Ook de afschaffing van de doodstraf zal als het aan de partij ligt, worden teruggedraaid: *‘Herinvoering van de doodstraf om te beginnen voor kinderverkrachters en moordende pedofielen.’*

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Hoewel maatschappelijk verantwoord ondernemen iets anders is dan de NVU formuleert, laat het bedrijfsleven de partij niet onberoerd:

- *'Bestrafen en onteigenen van uitbuitende en criminele bedrijven.*
- *'Wettelijke referenda tegen internationale bedrijfsovernames.*
- *'Mensen hebben recht op duurzame arbeid en menswaardige arbeidscontracten.*
- *'Gas, water en elektriciteitsbedrijven blijven in handen van de staat.'*

Ontwikkelingssamenwerking

Hoewel stedenbanden bijvoorbeeld niet uitdrukkelijk worden genoemd, lijkt de visie van de partij over deze thematiek wel duidelijk: *'Stopzetting van ontwikkelingshulp.'*

Vredesvraagstukken

Het thema vredesvraagstukken komt bij de partij niet aan de orde, of het moet de oproep zijn om als land uit de NAVO te stappen maar dan wel ten gunste van een Europees leger:

'Onmiddellijke uittreding uit de NAVO en een oprichting van een Europees leger zonder invloed van de VS.'

Met bijvoorbeeld vredeseducatie heeft deze eis echter weinig van doen.

Sociaal Lokaal Arnhem

Als een van de zes lokale partijen in Arnhem, telt ook voor Sociaal Lokaal Arnhem de plaatselijke werkgelegenheid zwaar: *'Wij vinden dat Arnhem in alle opzichten een aantrekkelijk vestigingsklimaat moet bieden. Alleen dan zullen bedrijven hier blijven en nieuwe zich vestigen. Het is een uitdaging om bedrijven aan te trekken waar zowel hoogopgeleiden als mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt emplooi kunnen vinden.'*

Over de noodzaak tot maatschappelijk verantwoord ondernemen in dit *'aantrekkelijk vestigingsklimaat'* laat de partij zich niet uit.

Energiebeleid

Wel spreekt de partij zich uit over de noodzaak tot energiebesparing:

'Wij vinden dat de gemeente het gebruik van duurzame energie kan stimuleren door voorlichting en stimuleringsubsidie, zoals het plaatsen van zonnepanelen op woningen.

De gemeente geeft het goede voorbeeld, ook als dat leidt tot hogere kosten. Die kostenverhoging kan door de gemeente worden terugverdiend door efficiënter te werken.

Wij pleiten voor stimuleren van zonne-energie en water-energie in de Rijn met waterturbines. Arnhem heeft geen geschikte locaties voor het plaatsen van windmolens. Enerzijds vanwege geluidsoverlast en anderzijds omdat deze – vanwege de ligging van Arnhem – onvoldoende wind kunnen vangen.'

Hoewel: *'Geen bezwaar hebben wij tegen het gebruik van terrasverwarming. Wij willen die verantwoordelijkheid bij de burgers laten.'*

Mensenrechten

Uitgesproken is de partij – en daarmee als een van de weinige Arnhemse partijen – over de positie van vluchtelingen:

'Vluchtelingen, die niet in het land van herkomst kunnen worden opgevangen, zijn welkom in onze gemeente. De opvang moet passen in de omgeving. Dat betekent dat vestiging altijd in samenspraak met de directe omgeving moet plaatsvinden. Zonder draagvlak kan vestiging geen doorgang vinden. Het beleid moet erop gericht zijn om hen binnen korte tijd perspectief te bieden en hen te laten deelnemen aan de maatschappij. Bovendien levert opvang ook werkgelegenheid op.'